

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2021. június 4.
(OR. en)

9147/21

SOC 372
EMPL 278
ECOFIN 564
EDUC 221
SAN 359
GENDER 70
ANTIDISCRIM 70

FELJEGYZÉS

Küldi:	a Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság
Címzett:	az Állandó Képviselők Bizottsága/a Tanács
Tárgy:	Európai szemeszter a) A 2020. évi és a releváns 2019. évi országspecifikus ajánlások végrehajtásának értékelése – a Foglalkoztatási Bizottság (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság (SPC) véleménye – Jóváhagyás

Mellékelten továbbítjuk a delegációk számára a fenti véleményt annak érdekében, hogy az EPSCO Tanács 2021. június 14-én jóváhagyhassa azt.

A Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság véleménye

az európai szemeszter 2021. évi ciklusáról

Preambulum

A Foglalkoztatási Bizottság (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság (SPC) az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) IX. és X. címében foglalt rendelkezések, az e bizottságoknak a 150. és a 160. cikkben adott megbízatás, valamint az e bizottságokat létrehozó tanácsi határozatok alapján elemezte a Tanács 2020. évi országspecifikus ajánlásainak, illetve releváns 2019. évi országspecifikus ajánlásai egyes részeinek végrehajtását a foglalkoztatás, a szociális védelem és a társadalmi befogadás területén (e vélemény **2. szakasza**). Az **1. szakasz** a bizottságok véleményét tartalmazza az európai szemeszter irányítási szempontjaira vonatkozóan.

1. szakasz

Az európai szemeszter 2021. évi folyamatának általános irányítási szempontjai és a bizottságok véleménye a szemeszter jövőjéről

Az elmúlt évtized során az európai szemeszter jelentette az uniós gazdaságpolitikai koordináció keretét, amely integrált módon fedi le a költségvetési, gazdaság-, foglalkoztatás- és szociálpolitika területét.

A foglalkoztatás- és szociálpolitika irányítása teljes mértékben beágyazódott az európai szemeszterbe¹. Az EUMSZ 148. cikke képezi az alapját számos olyan, a Szerződésben előírt feladatnak, amelyek mindegyikében kulcsfontosságú szerep jut az EPSCO bizottságainak; ilyen feladatot jelent a foglalkoztatási iránymutatások és az együttes foglalkoztatási jelentés elkészítése, valamint a foglalkoztatási és szociális területen végzett egyéb nyomonkövetési tevékenységek. A Szerződés előírja a tagállamok számára, hogy járuljanak hozzá *„az összehangolt stratégia kialakításához a foglalkoztatás terén”* ... *„olyan módon, amely összhangban áll”* az átfogó gazdaságpolitikára vonatkozó iránymutatásokkal (EUMSZ 146. cikk). Emellett az EMCO és az SPC létrehozásáról szóló tanácsi határozatokban a Tanács felkéri a két bizottságot, hogy a megbízatásuk körébe tartozó területeken járuljanak hozzá az európai szemeszter minden aspektusához, és azokról tegyenek jelentést a Tanácsnak.

Az EUMSZ 148. cikkével összhangban az EMCO évente megvizsgálja a nemzeti reformprogramokban meghatározott azon intézkedéseket, amelyeket a tagállamok – a foglalkoztatási iránymutatások fényében – foglalkoztatáspolitikájuk végrehajtása céljából tesznek, és vizsgálatának eredményéről tájékoztatja a Tanácsot. Megbízatása alapján az SPC hasonló elemzést végez a hatáskörébe tartozó területeken végrehajtott reformokról. E nyomonkövetési tevékenységek eredményeit – amelyekről a Tanács jelentést kap – felhasználják a tagállamok számára megfogalmazott országspecifikus ajánlásokról folytatott megbeszélések során (a 2019. évi és a 2020. évi ciklusban az ajánlások több mint 40 %-a a foglalkoztatás, a készségek és a szociálpolitika területén jelentkező kihívások kezelésére irányult). Emellett az EMCO – a fent említett vizsgálat alapján és az SPC-vel együttműködve – hozzájárul az Európai Tanács számára készített, az uniós foglalkoztatási helyzetről és a foglalkoztatásra vonatkozó iránymutatások végrehajtásáról szóló együttes foglalkoztatási jelentéshez is.

A Covid19-világjárvány 2020 elején történt kitörése szükségessé tette **az európai szemeszter ideiglenes kiigazítását**. A jelenlegi válság rendkívüli intézkedéseket tett szükségessé, amelyek eredményeként létrejött a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz – egy példa nélküli, a beruházások és reformok finanszírozására szolgáló eszköz a válság gazdasági és társadalmi hatásainak enyhítésére, valamint az inkluzív és fenntartható gazdasági helyreállítás és az igazságos zöld és digitális átállás támogatására.

¹ Az európai szemeszter jogalapját az EUMSZ gazdaságpolitikai koordinációról szóló 121. cikke és a foglalkoztatáspolitikai koordinációról szóló 148. cikke határozza meg.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz mind az európai szemeszter ütemtervére, mind pedig a szemeszter által elérendő eredményekre kihatott, ami pedig befolyásolta a foglalkoztatás- és szociálpolitika alakulásának többoldalú felülgyeleti folyamatát. Nevezetesen, az európai szemeszter e rendkívüli ciklusában a nemzeti reformprogramok helyett a helyreállítási és rezilienciaépítési terveket jelölték meg a tagállamok reformkezdeményezéseire vonatkozó fő referenciadokumentumként. A 2021. évi országjelentések kiadása helyett a Bizottságnak el kell végeznie a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek értékelését, illetve 2021-ben nem kerül sor a nem költségvetési országspecifikus ajánlások közzétételére. Ezenfelül az EMCO és az SPC keretében végzett 2021. évi többoldalú vizsgálatokra a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek közzétételét megelőzően került sor, ami miatt a bizottságok nem tudták kellőképpen figyelembe venni azokat a lehetőségeket, amelyek a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben előirányzott intézkedésekben rejlenek a 2019. évi és a 2020. évi, a foglalkoztatási és szociális területre vonatkozó országspecifikus ajánlások kezelésére nézve. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz irányítási folyamatában nem irányoztak elő formális szerepet az EPSCO és tanácsadó szervei számára, ami jelentős eltérést jelent az előző évekhez képest, amikor az EMCO-t és az SPC-t – hatáskörükön belül – az európai szemeszter valamennyi aspektusába bevonták.

Mindezek fényében az **EMCO és az SPC folytatta a 2020. évi országspecifikus ajánlások és a releváns 2019. évi országspecifikus ajánlások végrehajtására irányuló tagállami erőfeszítések nyomon követését**. A több területet is érintő kérdéseket a két bizottság együttesen vizsgálta meg, ami lehetővé tette a közös kihívások átfogó vizsgálatát és a megfelelő szakpolitikai válaszok kialakítását. A régóta fennálló horizontális megbeszélések körének jelentős kibővítésével a bizottságok jobban előtérbe helyezték munkájuk többoldalú és tematikus szempontjait. Ez további lehetőséget biztosított a tagállamok számára, hogy az országspecifikus ajánlások vizsgálata mellett részletesen foglalkozzanak azzal a kérdéssel is, hogy miként lehetne kezelni a strukturális és újonnan felmerülő kihívásokat.

Az EMCO és az SPC továbbra is azon fáradozott, hogy **más tanácsi formációk releváns bizottságait és tanácsadó testületeit** is bevonják a szemeszterrel kapcsolatos tevékenységeikbe. Így az EMCO az Oktatási Bizottsággal közösen vitatta meg az oktatásra, a képzésre és a készségekre vonatkozó országspecifikus ajánlásokat, míg az SPC nemzeti küldöttein keresztül próbálta elérni a magas szintű népegészségügyi munkacsoport bevonását. Ezek az együttműködések megerősítették a megbeszélések politikai tartalmát, és ahhoz vezettek, hogy az EMCO és az SPC hatáskörébe tartozó kérdéseket átfogóbb vizsgálatnak vetették alá.

A szemeszter ideiglenesen módosított folyamata kihatott a Gazdaságpolitikai Bizottsággal, a szociális partnerekkel és a civil társadalmi szervezetek képviselőivel folytatott együttműködésre. Mivel 2021-ben nem került sor a nem költségvetési országspecifikus ajánlások előterjesztésére, **az EPSCO és az ECOFIN bizottságainak különösen kevés alkalma nyílt arra, hogy közös munkát végezzen a szemeszterrel kapcsolatban.** Mindazonáltal 2021 áprilisában közös szakpolitikai eszmecserére került sor az EMCO és a Gazdaságpolitikai Bizottság között olyan kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdésekről, amelyek az európai szemeszter irányítása szempontjából is relevánsak (a szociális pillérre vonatkozó cselekvési terv, különös tekintettel a kiemelt uniós célokra és a felülvizsgált szociális eredménytáblára; a foglalkoztatás hatékony és aktív támogatásáról (EASE) szóló bizottsági ajánlás és a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő támogatást nyújtó eszköz (SURE) végrehajtása). Az EPSCO bizottságai változatlanul azon lesznek, hogy további lehetőségeket teremtsenek a bizottságok közötti rendszeres és szorosabb együttműködésre a szemeszter következő ciklusában és azon túl is, és továbbra is elkötelezettek az iránt, hogy kikérjék a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek véleményét.

Az EMCO és az SPC úgy véli, hogy az **európai szemeszter továbbra is hatékony koordinációs eszközt jelent** a fenntartható és inkluzív gazdasági növekedés, a versenyképesség, a foglalkoztatás, valamint a megfelelő szociális védelem és a társadalmi befogadás előmozdításához, különösen a jelenlegi válság idején. Az EPSCO Tanácsnak a 2021. évi éves fenntartható növekedési stratégiáról szóló következtetéseiben a miniszterek szorgalmazták a szemeszter teljes körű folyamatához való mihamarabbi visszatérést, amely átfogó, többoldalú felügyeleti folyamatot tesz lehetővé a foglalkoztatás- és szociálpolitikák területén, ezzel egyidejűleg pedig megerősíti a gazdaság-, foglalkoztatás- és szociálpolitikák integrált koordinációját.

A szemeszter 2021. évi ciklusához kapcsolódó eljárési kiigazítások tekintetében a tagok úgy vélik, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz által kiváltott változtatások indokoltak voltak. A módosított jelentéstételi követelmények lehetővé tették a tagállamok számára, hogy a válság leküzdésére irányuló sürgős szakpolitikai válaszlépésekre és reformokra összpontosítsanak. E kiigazítások azonban csak ideiglenesen maradhatnak érvényben, és a két bizottság tagjai **elsöprő többséggel támogatták a szemeszter átfogó folyamatához való belátható időn belüli visszatérést, a szemeszter valamennyi alapvető elemét már a következő ciklusban visszaállítva.**

A két bizottság különösen úgy véli, **hogy ez alapvetően fontos a foglalkoztatás- és szociálpolitikai fejlemények és szakpolitikai válaszlépések megfelelő nyomon követésének biztosításához.** A tagok hangsúlyozzák az európai szemeszter folyamatának erőteljes előretérő jellegét, valamint annak szükségességét, hogy a folyamat továbbra is a hosszabb távú strukturális kihívásokra összpontosuljon egy olyan átfogóbb hatáskörrel, amely túlmutat a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben előírányzott reformokon és beruházásokon.

E tekintetben továbbra is a **nemzeti reformprogramokat** kell a strukturális reformok és az országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért előrelépésre vonatkozó jelentéstétel releváns eszközének tekinteni, a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtásának értékelését pedig teljes mértékig be kell építeni az európai szemeszter folyamatába. Ebben az összefüggésben **egyértelműbbé kell tenni a nemzeti reformprogramok és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek közötti kapcsolatot.** Mivel a nemzeti reformprogramok a szemeszter átfogó folyamatában a témák szélesebb körére terjednek ki, a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásáról – többek között a helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben foglalt mérföldkövek és célok eléréséről – szóló jelentéstétel integrálható lenne a nemzeti reformprogramokba. El kell kerülnünk az egymást átfedő jelentéstételeket. Megbízatásukkal összhangban az EPSCO bizottságai továbbá úgy vélik, hogy be kellene vonni őket a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek és a nemzeti reformprogramok végrehajtásáról és nyomon követéséről folytatott tárgyalásokba.

A bizottságok azon a véleményen vannak, hogy meg kell tartani a szemeszter folyamatának a **többoldalú felügyeletre** vonatkozó aspektusát. A következő ciklustól kezdődően vissza kell állítanunk a korábbi ciklusok részét képező átfogó és rendszeres **országjelentéseket**, amelyek a Bizottság és a tagállamok közötti, az országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért haladásról folytatott eszmecsere alapjául szolgálnak. Az EMCO és az SPC továbbra is fenntartja azon véleményét, hogy – tekintettel többek között a foglalkoztatási és szociális kérdések fontosságára a tagállami reformprogramokban – vissza kell állítani a nem költségvetési **országspecifikus ajánlások** előterjesztését. Számos tagállam támogatja, hogy az **országspecifikus ajánlások egyes szakpolitikai területeken többéves dimenzióval rendelkezzenek, és az ajánlásokhoz kapcsolódjanak éves országjelentések és többoldalú felügyelet.**

Az **együttes foglalkoztatási jelentésnek** továbbra is éves áttekintést kell nyújtania az Európai Unión belüli legfontosabb foglalkoztatási és szociális fejleményekről, ideértve a tagállamok reformtörekvéseit is. Az együttes foglalkoztatási jelentés változatlanul megfelelő nyomonkövetési és elemzési eszközt jelent. A jövőben a jelentéssel továbbra is tükrözni tudjuk a világjárvány foglalkoztatási és szociális fejleményekre gyakorolt hatását, ugyanakkor kibővíthetjük a jelentés elemzési alapját az új kiemelt uniós célok és a felülvizsgált szociális eredménytábla integrálásával, illetve adott esetben annak révén, hogy a jelentésben kitérünk a tagállamok által a helyreállítási és rezilienciaépítési tervük keretében végrehajtott helyreállítási és rezilienciaépítési intézkedésekre is. Az együttes foglalkoztatási jelentéssel a jövőben is nyomon kell követnünk a foglalkoztatási iránymutatásoknak a Szerződésben rögzítettekkel összhangban történő végrehajtását, és be kell számolnunk a szociális jogok pillérében foglalt azon elvek végrehajtásáról, amelyeket integráltak a foglalkoztatási iránymutatásokba. Az EMCO és az SPC egyéb meglévő nyomonkövetési eszközei szintén továbbra is relevánsak, és azokat ezentúl is be kell építeni a szemeszter folyamatába.

Az EMCO és az SPC továbbá üdvözölte, hogy a **szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv** több ponton is kapcsolódik a szemeszterhez. A foglalkoztatás, a készségek és a szociálpolitika területére vonatkozó kiemelt uniós céloknak a cselekvési tervben való megjelenítésével teljesül a két bizottság és az EPSCO Tanács minisztereinek az Európa 2020 stratégia nyomon követésére vonatkozó felhívása. A Portói Nyilatkozat² alapján a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési tervben bejelentett kiemelt célokat – az Európa 2020 stratégiával kapcsolatos tapasztalatok alapján – teljes mértékben be kell építeni az európai szemeszterbe.

² Európai Tanács, 2021. május 8., Portói Nyilatkozat. Az uniós vezetők a portói szociális csúcstalálkozón üdvözölték az „[...] új uniós kiemelt célokat és a felülvizsgált szociális eredménytáblát, amelyek elő fogják segíteni a szociális jogok pillérében foglalt alapelvek végrehajtása terén elért eredményeknek az eltérő tagállami körülmények figyelembevételével és az európai szemeszteren belüli szakpolitikai koordinációs keret részeként történő figyelemmel kísérését”.

A bizottságok a jövőre nézve elismerik, hogy a szemeszter 2021. évi ciklusából levonhatók pozitív tanulságok, ugyanakkor újólag megerősítik, hogy **az EPSCO-nak és tanácsadó testületeinek** a szemeszter folyamatában betöltött szerepét – a szemeszter korábbi ciklusaival összhangban, valamint a Szerződés (EUMSZ 148. cikke) teljes körű alkalmazásával és a két bizottság vonatkozó megbízatásának megfelelően – fenn kell tartani. Tekintettel arra, hogy a szemeszter a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, valamint a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv irányítási keretévé vált, a szemeszter jövőbeli folyamatában néhány változtatás válhat szükségessé. Továbbra is fontos azonban, hogy megőrizzük **a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz elindításához kapcsolódó ideiglenes, célzott kiigazítások és a szemeszter tágabb célja közötti egyensúlyt**. A szemeszter jövőbeli ciklusainak észszerűsítésére és optimalizálására irányuló erőfeszítéseknek ki kell terjedniük **a tagállamokkal folytatott párbeszédre**, valamint **az érintett tanácsi formációkban és azok tanácsadó szerveiben folytatandó megfelelő vitákra** is. Az EPSCO tanácsadó bizottságai és más tanácsi előkészítő szervek, mindenekelőtt a Gazdaságpolitikai Bizottság, az EDUC szakbizottság és a magas szintű népegészségügyi munkacsoport közötti együttműködést tovább kell erősíteni a szemeszter átfogó folyamata keretében. Biztosítani kell a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek folyamatos részvételét is.

2. szakasz

Az EMCO és az SPC által a többoldalú felügyelet keretében végzett vizsgálatokból eredő legfontosabb megállapítások a 2020. évi és a releváns 2019. évi országspecifikus ajánlások végrehajtásával kapcsolatban: A válság katalizátorként szolgált a cselekvéshez, de további erőfeszítéseket tesz szükségessé a rövid távú intézkedések összekapcsolása a hosszabb távú strukturális reformokkal

A többoldalú felügyelet biztosítása – amelynek keretében kölcsönös értékelést végeznek a tagállamokban zajló reformok végrehajtásáról – az EMCO és az SPC egyik alapvető feladata. A felügyelet az európai szemeszter alapvető fontoságú eleme, mivel lehetővé teszi az egymással kölcsönösen összefüggő kihívások közös megértését, a szakpolitikai ismeretek és a bevált gyakorlatok megosztásán keresztül pedig támogatja a tagállami reformerőfeszítéseket.

2020-ban a Covid19-világjárvány kitörése szükségessé tette az európai szemeszter ideiglenes kiigazítását, valamint a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozását és annak az európai szemeszter folyamatába való integrálását. Az EMCO és az SPC kiigazította a szemeszterrel kapcsolatos tevékenységeit, és – a 2020. évi országspecifikus ajánlásokra, illetve a 2019. évi országspecifikus ajánlások továbbra is relevánsnak tartott elemeire összpontosító többoldalú vizsgálatok révén – folytatta a reformok végrehajtására irányuló tagállami erőfeszítések nyomon követését.

2021 első félévében az EMCO és az SPC 112 alkalommal végzett ilyen vizsgálatot, amelyek közül 14 vizsgálatot a két bizottság közös érdekű területeken, együttesen hajtott végre. Az oktatásra, a képzésre és a készségekre irányuló vizsgálatokat (összesen 26 alkalommal) az EMCO és az Oktatási Bizottság együttesen végezte el. Az említett vizsgálatok mellett első alkalommal került sor az EMCO és az SPC által közösen tartott tematikus megbeszélésre, melynek keretében a tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációjáról szóló tanácsi ajánlás végrehajtásának 2020. évi vizsgálatával foglalkoztak.

Az értékelések valamennyi országspecifikus vizsgálat esetében a legutóbb hozott intézkedésekről szóló tagállami jelentésekre támaszkodtak, majd figyelembe vették az intézkedések többi tagállam, illetve a Bizottság általi értékelését is. A vizsgálatok többoldalú jellegének hangsúlyozása érdekében 2021-ben megerősítettük a tematikus elemet a bizottságok hatáskörébe tartozó egyes szakpolitikai területekről folytatott részletes megbeszélések formájában. A két bizottságban folytatott tematikus megbeszélések eredményeit felhasználtuk az e szakaszban ismertetett horizontális következtetések előkészítése során.

Az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák és az állami foglalkoztatási szolgálatok területét érintő reformok

2021 februárjában 20 alkalommal végeztünk vizsgálatot az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák és az állami foglalkoztatási szolgálatok területén. E vizsgálatok főként a Covid19-világjárvánnyal kapcsolatos szakpolitikai válaszingtézkedésekre, így például a csökkentett munkaidős foglalkoztatásra összpontosítottak, és olyan strukturálisabb jellegű aspektusokkal is foglalkoztak, mint a fiatalok és a kiszolgáltatott csoportok elérése, valamint az állami foglalkoztatási szolgálatok azzal kapcsolatos hatékonysága, hogy – különösen a világjárvány összefüggésében – szolgáltatásokat nyújtsanak a munkanélkülieknek és az álláskeresőknél.

A világjárvány kitörése arra ösztönözte a tagállamokat, hogy erőfeszítéseiket a válságnak a munkavállalókra, háztartásokra és vállalkozásokra gyakorolt hatásának enyhítésére összpontosítsák. A válasz költségvetési, foglalkoztatási és szociálpolitikai intézkedések kombinációját foglalta magában. A csökkentett munkaidős foglalkoztatást és a bértámogatásokat a tagállamok nagyrészt azért alkalmazták, hogy ezzel elősegítsék a munkahelyek megtartását. Egyes esetekben a szabályozások alapját meglévő – de meghosszabbított és/vagy kiigazított – eszközök képezték, más esetekben pedig *új* intézkedések bevezetésére került sor.

A világjárvány hatása aszimmetrikus volt, ezért a súlyosság tekintetében eltérő hatással járt a munkaerőre nézve. Ennek megfelelően a tagállamok eltérő pénzügyi támogatási formákat biztosítottak különösen az önfoglalkoztatók és az atipikus szerződés keretében foglalkoztatottak körében, ideértve az idénymunkásokat és más kiszolgáltatott csoportokat is; a fiatalok és a nők jellemzően felülreprezentáltak voltak a határozott idejű szerződéssel rendelkezők között. Mindazonáltal az időben nyújtott támogatás döntő szerepet játszott a válság foglalkoztatási szintekre gyakorolt általános hatásának enyhítésében, biztosítva a munkahelyek megtartását és lefektetve a munkahelyváltások kezelésének alapjait. Számos tagállamban a válságellenes intézkedéseket a szociális partnerekkel közösen dolgozták ki.

A tagállamok megerősítették az aktív munkaerőpiaci intézkedéseket is, mindenekelőtt az álláskeresőknél és az olyan munkavállalóknál nyújtott képzés és tanácsadás tekintetében, akiket különösen veszélyeztetett munkahelyük elvesztése. A támogatott foglalkoztatásra irányuló intézkedések mellett a tagállamok lehetővé tették a távtanulást, a továbbképzési és átképzési pályák igénybevételét, valamint a digitális képzést is, hogy ezzel támogassák mind a munkavállalókat (ideértve az ideiglenesen elbocsátott munkavállalókat is), mind pedig az álláskeresőket. A tagállamok gyakran rugalmas munkafeltételeket, például távmunkát is alkalmaztak, bár ehhez egyes esetekben módosítani kellett a nemzeti szabályozási keretet. A szociális védelmi rendszereken is ideiglenes kiigazításokat végeztek.

Összességében elmondható, hogy a tagállamok általában véve foglalkoztak az országspecifikus ajánlásoknak a válság foglalkoztatásra gyakorolt hatásának enyhítésével kapcsolatos elemeivel, bár a legtöbb vizsgált tagállamban több erőfeszítésre van szükség a növekvő ifjúsági munkanélküliség kezelése és a kiszolgáltatott csoportok támogatása érdekében.

Néhány hiányosságot is kiemeltünk, amelyek főként a strukturális kihívásokra adott szakpolitikai válaszokhoz kapcsolódnak. A megbeszélések során kiderült, hogy a Covid19-válság számos tagállamban megszakította vagy lelassította az aktivizálási politika és az állami foglalkoztatási szolgálatok (áfsz-ek) reformjának végrehajtását. Továbbra is jelentős kihívások állnak fenn az alábbiakat illetően: az áfsz-ek kapacitása és szervezése; az álláskeresők aktív munkaerőpiaci intézkedésekben való részvétele; az álláskeresőknél, a NEET-fiataloknak és más kiszolgáltatott csoportoknak, például a fogyatékkal élő személyeknek és a migráns háttérű személyeknek nyújtandó hatékony és célzott támogatás, valamint a munkaerőpiaci részvétel akadályainak felszámolása. E problémák megoldása érdekében a legtöbb tagállamban változatlanul szükség van a célzott megközelítéseken alapuló strukturális reformokra, illetve – egyes esetekben – a megvalósítás még csak a kezdeti szakaszban jár. Mindazonáltal már történtek, illetve tervben vannak bizonyos erőfeszítések a személyzet bővítése és az áfsz-ek által használt technológiai eszközök fejlesztése érdekében, többek között a szolgáltatások digitalizálásába való beruházás révén, hogy ezáltal növeljék kapacitásukat és biztosítsák a folytonosságot a világjárvány idején és azt követően.

Az uniós források rendelkezésre állása (nevezetesen az ESZA, a SURE és a REACT-EU révén) hozzájárult ahhoz, hogy jelentősen bővültek a csökkentett munkaidős foglalkoztatásra és hasonló, a foglalkoztatás fenntartására és az álláskereső támogatására irányuló, valamint az áfsz-ek kapacitását támogató intézkedések végrehajtására szánt nemzeti források. Ennek ellenére aggályok merültek fel azzal kapcsolatban, hogy miként alakul majd a helyzet hosszabb távon, amikor a szükséghelyzeti támogatási intézkedéseket már megszüntették. Ez szorosan összefügg az átfogó gazdasági szerkezetátalakítás folyamatával, valamint azzal a kihívással is, hogy – a csökkentett munkaidős foglalkoztatás és a bértámogatás kiigazításának alapjaként – értékelni kell a vállalkozások életképességét. E tekintetben figyelembe kell venni azt is, hogy egyes ágazatokban mennyire jellemző a szakemberhiány. A tagállamok az aktivizálási intézkedések terén is új reformokat és beruházásokat terveznek, amelyekhez – a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközhöz keresztül – a Next Generation EU alapokat használnák fel.

Általános az egyetértés abban, hogy olyan intézkedéseket kell bevezetni, amelyek elősegítik a munkavállalók munkaerőpiaci mozgását, különös figyelmet fordítva a válság által leginkább sújtott csoportok – különösen a fiatalok, a nők, a fogyatékossgal élő és a migráns háttérű személyek – foglalkoztatási kilátásaira. Ebben az összefüggésben a tagállamok elsősorban a továbbképzési és átképzési intézkedések bevezetését és végrehajtását tekintik a jövőbeli szakpolitikai fellépések egyik fő prioritásának, ami összhangban áll a digitális és zöld átállással.

A világjárvány hatásainak értékeléséhez – és igény esetén további támogatás nyújtásához – folyamatos nyomon követésre és hatásértékelésre van szükség.

A nőknek a kisgyermekkorai neveléshez és gondozáshoz, valamint a tartós ápolás-gondozáshoz való hozzáféréseken keresztül történő munkaerőpiaci részvétele területét érintő reformok

Az EMCO és az SPC 2021 áprilisában közösen értékelte négy tagállam esetében a releváns 2019. évi országspecifikus ajánlásokat és egy tagállam esetében egy 2020. évi országspecifikus ajánlást a nőknek a kisgyermekkorai neveléshez és gondozáshoz és a tartós ápolás-gondozáshoz való hozzáférése révén történő munkaerőpiaci részvételével kapcsolatban, ideértve egy tagállam esetében az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák és a szociálpolitikák integrációját is.

A megbeszélés során felmerült számos közös szakpolitikai kihívás, többek között a tartós foglalkoztatási különbség, a nők részmunkaidős foglalkoztatásának magas aránya, a nemek közötti bér- és nyugdíjszakadék, valamint ezek okai tekintetében. Míg a gondozási feladatok fontos szerepet játszanak a nők munkaerőpiaci részvételében, továbbra is fennállnak a nemi sztereotípiák, amelyek jelentős hatást gyakorolnak az eredményekre, ezért a megbeszélés résztvevői kiemelték a tartós ápolási-gondozási ágazaton belüli erős nemi dimenziót, valamint annak mind a munkavállalói jogállású, mind az informális gondozókra gyakorolt hatását.

Néhány tagállam megjegyezte, hogy a részmunkaidőben dolgozó nők arányának növekedése olykor már a családalapítás előtt megkezdődik, és később sem változik. A nemek közötti bér- és nyugdíjkülönbségeket illetően a munkaerőpiac átláthatóságának növelésére irányuló különféle megközelítések – például digitális és elemző eszközök révén – elősegíthetik e különbségek felszámolását.

A tagállamok beruháztak a kisgyermekkorai nevelésbe és gondozásba, hogy mind a szolgáltatások elérhetőségét, mind azok minőségét javítsák. A megbeszélések során a résztvevők emlékeztettek a barcelonai célok jelentőségére is.

A nők munkaerőpiaci részvételét támogató családpolitikákról szóló megbeszélésen hangsúlyozták a szolgáltatások – különösen a kisgyermekkorai nevelés és gondozás – jól megtervezett ellátásokkal való társításának szerepét. A szolgáltatások elérhetőségének biztosításához fontos lehet a különböző kormányzati szintek közötti koordináció. A szociális ellátásokat össze kell kötni az aktivizálási politikákkal, ami néhány esetben – a különböző kormányzati struktúrák közötti koordináció javítása érdekében – további erőfeszítéseket igényel a tagállamok részéről. Általánosabban fogalmazva: ahhoz, hogy a szakpolitikák eredményesek legyenek, fontos a különböző érdekelt felek közötti koordináció és együttműködés.

Néhány tagállam a munka és a magánélet közötti egyensúly előmozdítása érdekében megreformálta a szülői szabadságokat és ellátásokat, valamint kiterjesztette az apasági ellátást. A résztvevők hangsúlyozták továbbá az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák fontosságát, valamint azt, hogy célzott szolgáltatásokkal kell elérni a legkiszolgáltatottabbakat.

A megbeszélés során kiderült, hogy a formális tartós ápolás-gondozási szolgáltatások bővítése hatékony eszközként támogathatja a nők munkaerőpiaci részvételét. A vonatkozó szakpolitikai intézkedések közé tartozik többek között az otthoni gondozás és a közösségi alapú szolgáltatások (pl. a nappali ellátást nyújtó központok) fejlesztése.

Néhány tagállam széles körben felhasználja az Európai Szociális Alap (ESZA) forrásait a kisgyermekkorú nevelésbe és gondozásba, illetve a tartós ápolás-gondozásba történő beruházások támogatására, és néhány tagállam tervezi a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásainak felhasználását. A résztvevők e tekintetben kiemelték az ilyen beruházások fenntarthatóságának fontosságát.

Hangsúlyozták, hogy a szakpolitikák hatékonyságához fontos elemként járul hozzá azok nyomon követése és értékelése.

A munkaerőpiaci szegmentáció, a munkabérek, a munkát terhelő adók és a be nem jelentett munkavégzés területét érintő reformok

A munkaerőpiaci szegmentáció, a munkabérek, a munkát terhelő adók és a be nem jelentett munkavégzés szakpolitikai területei továbbra is strukturális jelentőséggel bírnak – a jelenlegi helyzetben is, amelyet a Covid19-világjárvány miatt a foglalkoztatás mintázatainak komoly átrendeződése jellemez. Az EMCO 2021 februárjában e szakpolitikák terén kilenc tagállamban végzett vizsgálatot, elsősorban a 2019. évi országspecifikus ajánlások vonatkozó elemei tekintetében.

A Covid19-világjárvány rávilágított a munkaerőpiacok már korábban is létező sebezhetőségeire, hiszen a munkahelyek világjárvány miatti megszűnése főként az olyan ágazatokban koncentrálódott, ahol a kevésbé biztonságos foglalkoztatási formák a jellemzőek: ez magában foglalja az önfoglalkoztatást is, és aránytalanul nagy mértékben érinti a veszélyeztetett csoportokat és a fiatalokat, többek között azért, mert ezek a csoportok túlreprezentáltak az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalók körében. A válság idején így még inkább fény derült a strukturális kihívásokra. Ezeket feltehetőleg olyan szakpolitikákkal lehet leküzdeni, amelyek csökkentik a strukturális hiányosságokat, támogatják az inkluzívabb és fenntarthatóbb növekedést, valamint kezelik a zöld és digitális átállás kihívásait és lehetőségeit.

A Covid19-válság előtt számos reformot hajtottak végre a munkaerőpiaci szegmentáció leküzdése érdekében, ám a világjárvány néhány esetben lelassította ezek végrehajtásának, vagy hatásuk kifejtésének ütemét. A jelenlegi helyzetben továbbra is széles körben alkalmazzák a csökkentett munkaidős foglalkoztatási rendszereket és az önfoglalkoztatók támogatását, amelyek szükséghelyzeti intézkedésként igen elterjedtek. Az aktív munkaerőpiaci intézkedéseket – többek között a munkaerőfelvételt ösztönző intézkedéseket – is megerősítették és hozzáigazították a világjárvány hatásához. Kiemelték, hogy az ilyen típusú intézkedések sikeres végrehajtása szempontjából kulcsfontosságú a megfelelő tervezés és a munkáltatók kellő tájékozottsága. A munkahelyteremtéssel és a munkahelyek megszűnésével kapcsolatos szempontok, valamint a munkaerőpiaci szegmentáció csökkentésére irányuló további erőfeszítések szükségességének együttes figyelembevétele kiegyensúlyozott megközelítést igényel. A munkahelyek minősége és a munkahelyváltás iránti igények mellett mérlegelni kell a munkahelyek megtartását és a munkahelyteremtés támogatását is.

Bizonyos esetekben fennáll annak a kockázata, hogy a válság leküzdésére irányuló intézkedések a hosszú távú strukturális akadályokról a tartósabb foglalkoztatási formákra terelik a figyelmet. A munkaügyi felügyelőségek fellépése, valamint a kapacitásuk megerősítését célzó intézkedések számos tagállamban kulcsfontosságú tényezőnek számítanak a munkaerőpiac szegmentálódásának csökkentésében. E célból hatékonyan kombinálhatók az ösztönzők – például a foglalkoztatási támogatások –, valamint a bírságok formájában megjelenő visszatartó tényezők. Bár fontos elemezni és értékelni a szegmentáció csökkentése érdekében hozott intézkedések hatását, megállapításra került, hogy ez a jelenlegi Covid19-világjárvány hatása miatt nehézségekbe ütközhet, különösen a korlátozásoknak és a foglalkoztatás fenntartása érdekében hozott intézkedésekre való összpontosításnak a fényében.

Ami a nemek közötti bérszakadékot illeti, fontos elemezni annak mögöttes okait és átfogó intézkedéseket hozni, többek között az ellátási rendszer kiigazítása révén, amint azt az egyik vizsgált eset is mutatja.

Az IKT-eszközök hasznosak lehetnek mind a munkaerőpiaci szegmentáció leküzdésében, mind az annak hátrányos következményeivel kapcsolatos tudatosságnövelésben, valamint a nemek közötti bérszakadék csökkentésében. Több tagállam arról számolt be, hogy az e területre vonatkozó intézkedések be fognak kerülni a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervbe, míg néhány tagállamban még folynak a megbeszélések.

A munkát terhelő adókat illetően előrelépés történt ezen adók további csökkentése terén – különösen az alacsony és közepes jövedelmek esetében –, elsősorban adókedvezmények, valamint a társadalombiztosítási járulékok csökkentése révén. A tagállamokban a közelmúltban végrehajtott intézkedések némelyikét úgy alakították ki, hogy támogassák a vállalkozásokat a Covid19-válsággal való megküzdésben: ezek lehetnek átmenetiek, ugyanakkor tartós intézkedésekre is sor került.

Aggályok merültek fel azzal kapcsolatban, hogy ezek az adóváltozások középtávon költségvetési szempontból semlegesek-e, mivel kevés előrelépés történt a terheknek az inkluzív és fenntartható növekedést jobban támogató adóalapokra való áthelyezése terén. Jelenleg is adott a mozgástér egy ilyen adóreformhoz, amely a jelenlegi helyzetben jelentőséggel bír, mivel hozzájárulhat az inkluzív helyreállításhoz és támogathatja a zöld átállást. Továbbra is fennállnak bizonyos, az adórendszerhez kapcsolódó egyéb problémák: ilyenek bizonyos kiskapuk vagy a hatékonyság hiánya, valamint a párok második keresőjének munkavállalását hátráltató tényezők. Az utóbbi szempont a nemek közti szakadékot is érintő nehézség, mivel a második keresők többnyire nők.

A be nem jelentett munkavégzés tekintetében hangsúlyozták a többdimenziós stratégiák jelentőségét, valamint a munkaügyi felügyelőségeknek és a különböző hatóságok közötti együttműködésnek a kulcsfontosságú szerepét. Megemlítették azt is, hogy a be nem jelentett munkavégzés különféle, sokrétű aspektusainak kezelése érdekében átfogó stratégiákat kell elfogadni.

Egyes tagállamok helyreállítási és rezilienciaépítési tervükbe be kívánják építeni az e területekre vonatkozó intézkedéseket, illetve pénzügyi támogatást kívánnak felhasználni a REACT-EU-ból és az ESZA+-ból.

Általánosságban megállapítható, hogy figyelembe kell venni a Covid19-válság által előidézett változásokat. A válság nyomán kialakuló új helyzet egyes elemzési eszközöket és fogalmakat elavulttá tett, illetve átfogóbb elemzési módszereket tesz szükségessé, mivel immár nem az ideiglenes és a határozatlan idejű foglalkoztatás közötti eltérés az egyetlen releváns különbség. Az új munkavégzési formák – különösen a platformalapú munkavégzés – térnyerése olyan kérdésként merült fel, amely a szegmentációs szempontok tekintetében további megfontolást igényel.

A vizsgálat rámutatott továbbá az áttekintett szakpolitikai területek kihívásainak kezelésére szolgáló szakpolitikai válaszokra, nevezetesen arra, hogy a munkaügyi felügyelőségeket támogatni kell a be nem jelentett munkavégzés és a munkaerőpiaci szegmentáció elleni fellépésben; a foglalkoztatásvédelmi jogszabályok és a szabályozási hiányosságok felülvizsgálatának fontosságára a szegmentáció kezelése érdekében; valamint egy olyan, holisztikus intézményi stratégia szükségességére, amely magában foglalja az adórendszer reformját, a munka és a magánélet közötti egyensúlyra irányuló politikákat, a kisgyermekkorú gondozási struktúrákba való beruházásokat, az egyenlő bérezést, valamint az esélyegyenlőség támogatásával a nemek közötti különbségek csökkentése irányuló egyéb politikákat.

Szociális párbeszéd – ismétlődő vizsgálat

Az EMCO 2020 decemberében az európai és a nemzeti szociális partnerekkel közösen elvégezte a szociális párbeszéd éves vizsgálatát. A releváns 2020. évi országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért eredmények értékelése céljából a vizsgálat fényt derített a szociális partnereknek a Covid19-válsággal összefüggésben, valamint a nemzeti reformprogramok és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek elkészítésében vállalt szerepére.

Az érintett tagállamokban megvannak a szociális párbeszéd keretei, de további erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy megvalósuljon a szociális partnerek érdemi bevonása a szakpolitikai döntéshozatalba, valamint a jól működő szociális párbeszéd. Továbbra is komoly aggályok merülnek fel a szociális partnerekkel folytatott konzultáció gyakorlati vonatkozásait illetően annak átláthatósága, időszerűsége és észszerűsége, valamint a szakpolitikai döntéshozatalra gyakorolt tényleges hatása tekintetében. Beszámoltak néhány biztató fejleményről is. Ilyen különösen a szociális partnerek fokozott bevonása a válságellenes intézkedések kialakításába és a minimálbérek meghatározásába. Egyes tagállamok már az egyedi intézkedések kidolgozásának korai szakaszában bevonják a szociális partnereket.

A szociális partnerek úgy vélik, hogy továbbra is rendszeresebb és időszerűbb konzultációkra van szükség annak biztosítása érdekében, hogy megfelelően hozzá tudjanak járulni a szakpolitikák fejlesztéséhez. A szociális partnerekkel folytatott konzultáció során a kormányok rendszeresen visszajelzést adhatnak arról is, hogy javaslataikat miként dolgozták fel.

Továbbra is fontos célkitűzés a szociális partnerek hosszabb távra szóló kapacitásépítése. Ezzel kapcsolatban kiemelték az Európai Szociális Alap sajátos szerepét, valamint azt, hogy rendszeresen értékelni kell az ilyen beruházások hatékonyságát, többek között a szociális partnerek hozzájárulásainak minősége tekintetében.

Az oktatás, a képzés és a készségek területét érintő reformok

Az EMCO az Oktatási Bizottsággal együtt – az előző évekhez hasonlóan – 2021 márciusában megvizsgálta az oktatás, a képzés és a készségek területére vonatkozó releváns országspecifikus ajánlásokat. A vizsgálatok 26 tagállamra terjedtek ki, és többnyire magukban foglalták mind a 2020. évi országspecifikus ajánlásokat, mind a 2019. évi országspecifikus ajánlások releváns elemeit. Három tagállam esetében csak a 2019. évi országspecifikus ajánlásokat (vagy azok bizonyos részeit) vizsgálták meg.

Az oktatás és a készségek terén már a világjárvány előtt reformtörekvésekre került sor, egyes tagállamok pedig a járvány idején továbbvitték ezeket az intézkedéseket. A válság kezelése érdekében számos tagállam növelte a vonatkozó költségvetést az oktatásba és a készségekbe – különösen az alapvető digitális készségekbe, az infrastruktúrába és az online megoldásokba, például a digitális platformokba – történő beruházások fokozása céljából: mindezek a kijárási korlátozások időszakában kulcsfontosságú elemeknek bizonyultak a tanulás, a képzés és a munka zökkenőmentes fenntartásában. Egyes tagállamok ezen erőfeszítés részeként innovatív megközelítéseket is tanulmányoznak: ilyenek például a digitális utalványok és az egyéni tanulási számlák.

A Covid19-válság súlyosbította az oktatással és a készségekkel kapcsolatosan már korábban is fennálló kihívásokat. A kijárási korlátozások és a közösségi kontaktusok korlátozására irányuló intézkedések kiélezték a digitális szakadékhöz, valamint az oktatáshoz és képzéshez való hozzáférés egyenlőtlenségéhez kapcsolódó problémákat. Ugyanakkor a továbbképzési és átképzési pályák kulcsfontosságú elemnek számítanak a helyreállítás támogatása, a gazdasági reziliencia javítása, valamint a digitális és zöld átállás előmozdítása szempontjából. A növekvő munkanélküliség ellenére – különösen az IKT-ágazatban – súlyosbodott a szakemberhiány és a készségkereslet és - kínálat közötti eltérés is.

A tagállamok a Covid19-világjárványra való reagálást általában ötvözik a strukturális kihívásokra adott hosszabb távú válaszingtézkedésekkel, többek között azzal a céllal, hogy támogassák a jobb minőségű munkahelyek felé történő hatékony munkaerőpiaci átmeneteket, ugyanakkor pedig kezeljék a digitális és zöld átállás jelentette kihívásokat is. Jelentős beruházásokra és reformtörekvésekre került sor az oktatás minden szintjén, beleértve a kisgyermekkorú nevelést és gondozást, az általános képzést, a szakmai alap- és továbbképzést, a felsőoktatást és a felnőttoktatást. A tagállamok intézkedéseket tettek annak érdekében is, hogy az oktatási és képzési rendszerek jobban megfeleljenek a munkaerőpiaci igényeknek. Reformokat hajtottak végre vagy terveztek az oktatási és képzési egyenlőtlenségek kezelésére és a digitális szakadék csökkentésére irányulóan.

Számos szakpolitikai kezdeményezés jó irányba halad, ugyanakkor a 2019. és a 2020. évi országspecifikus ajánlások végrehajtása terén egyenetlen az előrehaladás. Egyes strukturális kihívások több tagállamban még mindig komoly problémát okoznak és további intézkedéseket sürgetnek, különösen a következők terén: korai iskolaelhagyás; az általános képzésben és a szakképzésben születő eredmények (beleértve az alulteljesítési arányokat és a PISA-felmérések eredményét); a felnőttoktatásban való alacsony részvétel; a munkaerő alulképzettsége; társadalmi és területi egyenlőtlenségek az oktatáshoz, a képzéshez, a digitális készségekhez és az infrastruktúrához való hozzáférés terén. A vizsgálat során kiemelt figyelmet kaptak a kiszolgáltatott és hátrányos helyzetű csoportok nehézségei, valamint a fogyatékkal élő személyek előtt álló kihívások az oktatási ágazatban és a munkaerőpiacra való belépésben. A hatékonyabb és átfogóbb reformeredmények eléréséhez az érdekelt felek közötti együttműködésre van szükség, mind az oktatási és képzési ágazatban, mind pedig a munkaerőpiac és a szociálpolitika területén. A nyomon követés és az értékelés szintén fontos eleme a reformtörekvéseknek.

A szükséges reformok végrehajtása érdekében számos tagállam a nemzeti finanszírozás mellett már jelenleg is széles körben használja fel vagy tervezi felhasználni a rendelkezésre álló uniós forrásokat, például az Európai Szociális Alap Pluszt és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt. E tekintetben fontos lenne biztosítani a különböző finanszírozási források közötti kiegészítő jelleget.

Több tagállam emlékeztetett az oktatás és képzés terén az európai oktatási térség létrehozása érdekében és azon túlmutatóan folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről (2021–2030) szóló tanácsi állásfoglalás célkitűzéseire és prioritásaira.

A helyreállítási és rezilienciaépítési tervekkel és a kohéziós politikai források 2021–27-es programozásával összefüggésben az EMCO szorgalmazta a szociális partnerek aktív és rendszeres bevonását a vonatkozó foglalkoztatáspolitikai reformok és beruházási intézkedések előkészítésébe és végrehajtásába.

A tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációja – ismétlődő felülvizsgálat

A tartósan munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációjáról szóló tanácsi ajánlás

felülvizsgálatára 2020 novemberében került sor. Az integrált szakpolitikai válaszok Covid19-járvánnyal összefüggésben történő megvitatása céljából ezt a harmadik féléves felülvizsgálatot az EMCO és az SPC közösen végezte el. A 2020. évi felülvizsgálat annak feltárására irányult, hogy a világjárvány milyen hatást gyakorol a tartósan munkanélküli személyekre, valamint hogy a foglalkoztatási és a szociális szolgálatok milyen válaszokat adtak az integrált szolgáltatások nyújtását illetően. A felülvizsgálat során áttekintették, hogy a tagállamok milyen módon kezelték azokat a kihívásokat, amelyekkel a tartósan munkanélkülieknek a gazdasági válság kezdeti szakaszaiban szembe kellett nézniük, valamint hogy milyen intézkedéseket vezettek be a tartós munkanélküliség növekedésének megelőzése céljából; továbbá értékelte a helyreállítás lehetséges módjait³.

A foglalkoztatási szolgálatokat illetően a Covid19-válság a személyre szabott tanácsadást és a profilalkotást, illetve a szolgáltatásokhoz való hozzáférést és azok rendelkezésre állását érintette a leginkább hátrányosan, a legkevésbé pedig a nyilvántartásba vételre és az integrált szolgáltatásnyújtásra hatott ki. Az egészségügyi és biztonsági megfontolások miatt számos tagállam törekedett arra, hogy átálljon az online szolgáltatásokra. Ez azonban vegyes eredményekkel járt, többek között amiatt, hogy a tartósan munkanélküliek és az inaktívak – különösen az alacsonyabb szintű IKT-készségekkel rendelkezők – nem egyenlő módon férnek hozzá az online szolgáltatásokhoz.

Ami a **szociális szolgáltatásokat** illeti, a felülvizsgálat rámutatott arra, hogy a világjárvány negatív hatást gyakorolt a szolgáltatásnyújtásra, különösen a személyes találkozót igénylő szolgáltatások esetében. Noha bizonyos mértékben folytatódott a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek támogatása, az főleg a szociális ellátáshoz való hozzáférésben és ezen ellátás további nyújtásában nyilvánult meg. Egyes tagállamokban a minimumjövedelemben részesülők az egyik kiemelt célcsoportnak számítanak. A legkevésbé érintettnek a szolgáltatások nyilvántartásba vétele és integrációja tűnik. Néhány tagállam további erőfeszítéseket tett az ellátásokhoz való hozzáférés javítása érdekében.

³ A fő üzenetekről az EPSCO (2021 januárjában) külön tájékoztatást kapott, vö.: 5623/21 dokumentum.

Széles körben osztották az azt övező bizonytalanságot is, hogy a jelenlegi válság milyen hosszú távú következményekkel jár a tartósan munkanélküliek támogatására nézve, tekintettel arra, hogy a figyelem jelenleg elsősorban a válságnak a munkahelyek megszűnésére gyakorolt azonnali hatásaira és a munkahelyek megőrzésére összpontosul. Ennek fényében a szakpolitikák közép- és hosszú távú végrehajtására irányuló erőfeszítéseknek a Covid19-világjárvány miatt megszakított vagy elhalasztott programok és intézkedések befejezésére, valamint a tartósan munkanélkülieknek nyújtott szolgáltatások célzott kombinációjára és integrált nyújtására kell összpontosítaniuk.

A szociális védelem és a társadalmi befogadás területét érintő reformok

A Covid19-válság határozottan emlékeztetett arra, hogy a szociális védelmi rendszerek milyen fontos szerepet töltenek be a csökkentett gazdasági tevékenység okozta gazdasági és társadalmi hatások enyhítésében, valamint a kiszolgáltatott személyek társadalmi befogadásának lehetővé tételében. Bár a szociális védelmi rendszerek teljes mértékben betöltik az automatikus stabilizátorok szerepét, és sokak megélhetését védik, a válságban kiütköztek azok a strukturális hiányosságok is, amelyek a szociális védelmi és társadalmi befogadási intézkedések megfelelősége és hatóköre terén állnak fenn. Az uniós és nemzeti szinten egyaránt bevezetett szükséghelyzeti intézkedések hozzájárultak a súlyos szociális válság Európa-szerte való elkerüléséhez.

2020-ban az európai szemeszter keretében 21 tagállam kapott országspecifikus ajánlást a szociális védelemmel és a társadalmi befogadással kapcsolatban. Noha számos ajánlást a Covid19-válsággal kapcsolatban adtak ki, a legtöbb országspecifikus ajánlás kitért a már eleve fennálló strukturális kihívásokra is, amelyeket a korábbi szemeszterek során – de a 2019. évi országspecifikus ajánlásokban különösen – szintén kiemeltek. Az ajánlások a következő területeken fennálló kihívások kezelésére irányultak: a szociális védelemhez való hozzáférés biztosítása mindenki számára (pl. BG, CY, IT, NL, PT, RO, SI, SK); a jövedelemtámogatási ellátások megfelelősége és hatóköre és ehhez kapcsolódóan a szociális és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés (BG, EE, ES, HR, HU, LT, LV, PL, PT, RO, SK), különös tekintettel az állami foglalkoztatási szolgálatok és a szociális szolgáltatások közötti együttműködés javítására (EE, ES, HU, SK); a lakhatási szolgáltatások (IE) és a megfizethető és minőségi kisgyermekkorai nevelés, többek között a nők munkaerőpiaci részvételének támogatásával összefüggésben (AT, CZ, IT, PL). A közös kihívásokat az EMCO és az SPC együttesen vizsgálta meg.

A világjárvány közepette valamennyi vizsgált tagállam – gyakran a folyamatban lévő reformok mellett – szükséghelyzeti intézkedéseket hozott **szociális védelmi rendszereinek** megerősítése és „normál” működésének fenntartása érdekében. Ilyen intézkedés volt például a jogosultsági feltételek enyhítése, új ellátások ideiglenes bevezetése, a meglévő támogatási rendszerek hatókörének növelése, valamint olyan szükséghelyzeti intézkedések meghozatala, amelyek megfelelő jövedelempótlást biztosítanak a munkavállalók számára.

A válság ugyanakkor számos tagállamban rávilágított a szociális védelmi rendszerekhez való hozzáférés és az e rendszerek általi lefedettség terén már korábban is fennálló hiányosságokra. Az SPC vizsgálatai megerősítették, hogy nem minden népességcsoport részesült hatékony védelemben, és hogy még mindig számos csoport (különösen az önfoglalkoztatók és az atipikus munkavállalók) küzd nehézségekkel; ők nagyobb gazdasági bizonytalansággal szembesülnek, és korlátozottabban tudnak hozzáférni a szociális védelemhez. Az ideiglenes szükséghelyzeti intézkedések, például a csökkentett munkaidős foglalkoztatás, amelybe jelentős pénzügyi forrásokat fektettek be, nem egyformán szolgálták a különböző munkavállalói kategóriákba tartozó munkavállalók javát. Ennél is fontosabb, hogy a vizsgálatok szerint az ideiglenes intézkedések nem teszik semmissé annak szükségességét, hogy kiterjesszék a szociális védelmet azon személyek esetében, akik nem rendelkeznek a szociális védelemhez való stabilabb hozzáféréssel. A szociális védelemhez való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlással összhangban további erőfeszítésekre lesz szükség a szociális védelemmel kapcsolatos jogok hatókörének, megfelelőségének és átvihetőségének strukturális módon történő rendezése érdekében.

A válság felszínre hozta a **szociális ellátások** nyújtása terén fennálló hiányosságokat is. Számos tagállam ideiglenes intézkedéseket vezetett be azzal a céllal, hogy kipótolja a bizonytalan helyzetbe került háztartások jövedelmét. Ilyen intézkedés volt például a jogosultsági kritériumok enyhítése, az igazgatási eljárások megkönnyítése, az ellátások szintjének növelése, kiegészítő természetbeni ellátások nyújtása, valamint a szolgáltatások színvonalának megemelése. A tagállamok által a válságra reagálva hozott intézkedések rávilágítottak a megfelelő jövedelemvédelem fontosságára. A többoldalú vizsgálatok megerősítették továbbá, hogy további strukturális reformokra van szükség ezen a területen. Az erőteljesebb minimumjövedelem-védelem elősegíthetné a helyreállítást, és hatékony automatikus stabilizátorként működve ellenállóbbá tenné a gazdaságokat és a társadalmakat a jövőbeli válságokkal szemben. A jövőt illetően a tagállamoknak fokozniuk kell a megfelelő jövedelemtámogatás hatékonyságának javítására irányuló erőfeszítéseiket, ami szorosan kapcsolódik a magas színvonalú szociális szolgáltatásokhoz és a befogadó munkaerőpiacokhoz való hozzáféréshez, az aktív befogadásra vonatkozó megközelítéssel összhangban.

A Covid19-világjárvány közepette a **szociális szolgáltatások** óriási nyomásnak vannak kitéve, mivel a korlátozó intézkedések, a munkaerőhiány, a kommunikációs problémák és az érdekelt felekkel való koordináció nehézségei súlyosan befolyásolták a szolgáltatásnyújtást. Az online eszközök és más IKT-k használata hozzájárul a folyamatos szolgáltatásnyújtás biztosításához. Ugyanakkor az olyan tényezők, mint a társadalmi-gazdasági helyzet, a kedvezményezettek életkora, a területi egyenlőtlenségek és az infrastruktúra hiányosságai megnehezítették a legkiszolgáltatottabbak számára történő szolgáltatásnyújtást. Az SPC vizsgálatai során megállapításra került, hogy napjaink gyorsan digitalizálódó társadalmaiban az új technológiákban jelentős potenciál rejlik a szociális szolgáltatások fejlesztése terén, a tagállamoknak ugyanakkor figyelembe kell venniük a legkiszolgáltatottabbak sajátos szükségleteit, valamint azt, hogy az ilyen személyek az említett szolgáltatások igénybevétele során fokozottabban rá vannak utalva a személyes kapcsolatokra. Folytatni kell a szolgáltatók közötti hatékony együttműködés és koordináció fokozására irányuló erőfeszítéseket annak biztosítása érdekében, hogy az emberek egyetlen kapcsolattartó ponton keresztül tudjanak hozzáférni a megfelelő segítséghez. E célból fokozni lehetne az érintett szolgáltatók kapacitásait és tevékenységeik összehangolását.

Az iskoláknak és a gyermekgondozási létesítményeknek a világjárvány alatti részleges vagy teljes bezárása súlyosbíthatta a **kisgyermekkorai nevelés és gondozás** igénybevétele terén meglévő egyenlőtlenségeket. A Covid19-válságra, valamint az iskolák és a gyermekgondozási létesítmények bezárására reagálva számos tagállam szükséghelyzeti intézkedéseket vezetett be **a szülők és a gondozók** támogatására, ideértve például a kiegészítő és ideiglenes pénzügyi ellátásokat, valamint a gyermekgondozási szolgáltatásoknak a kulcsfontosságú munkavállalók számára való fenntartását. A tagállamok által a részvétel bővítése és a kisgyermekkorai nevelés és gondozás minőségének javítása érdekében hozott strukturális intézkedések közé tartozik az iskola előtti nevelésre vonatkozó kötelező korhatár csökkentése, az iskola előtti neveléshez való általános és ingyenes hozzáférés biztosítása, óvodák építése és felújítása, valamint a bölcsődei részvételhez nyújtott tandíjtámogatás növelése. Továbbra is célzott erőfeszítésekre lesz szükség a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek támogatása céljából.

Bebizonyosodott, hogy a jelenlegi válság **erőteljes hatást gyakorol a nemek közötti egyenlőségre**. A világjárvány alatti iskolabezárások következtében a (fizetetlen) gondozás terhe mind a nők, mind a férfiak esetében nőtt, de a nők esetében nagyobb mértékben. A kisgyermekkorai nevelési és gondozási szolgáltatások hiánya (illetve korlátozott működése) csökkentette a szülők (különösen a nők) munkaerőpiaci részvételének támogatását, ami pedig továbbra is az egyik leghatékonyabb módja a gyermekszegénységet kiváltó okok felszámolásának.

A megfizethető lakhatás hiánya, **a hajléktalanság és a lakhatásból való kirekesztettség** egyre inkább problémát jelent az EU-ban. A világiárvány tovább növelte a hajléktalansági arányt, mivel a válság megnehezítette számos háztartás számára, hogy megfelelő lakhatást fizessenek, ugyanakkor visszavetette az új otthonok építését is. Ez különösen az alacsony jövedelmű tulajdonosokat és a magánbérelőket érintette, de az átlagos jövedelemmel rendelkezőket is megnövekedett lakhatási és fenntartási költségek terhelték.

A bérelőket és a jelzáloghitellel rendelkezőket védő intézkedések közé tartozott a lakás-, jelzálog- és egyéb háztartási kiadásokkal kapcsolatos fizetéskönnyítés, a kilakoltatások felfüggesztése a válság idejére, valamint a magánszemélyeknek nyújtott új alacsony kamatú vagy kamatmentes hitelek. Egyes tagállamok a menedékhelyek bővítésével, az éjszakai menedékhelyek nappali menedékhelyekké való átalakításával, valamint segélycsomagok (élelmiszer- és higiéniai termékek) szétosztásával fokozták a hajléktalanoknak nyújtott támogatást és gondozási szolgáltatásokat. A tagállamok oltási terveinek biztosítaniuk kell a menedékhelyeken, illetve azokon kívül élő hajléktalanok megfelelő elérését. A hajléktalanság és a lakhatásból való kirekesztettség strukturális kezelése érdekében a tagállamoknak olyan integrált megközelítéseket kell előnyben részesíteniük, amelyek ötvözik a megelőzést, az állandó lakhatáshoz való gyors hozzáférést és a támogató szolgáltatások nyújtását. Emellett fel kell gyorsítani az új szociális lakások építését.

A nyugdíjak területét érintő reformok

A nyugdíjak – tekintettel magas költségvetési súlyukra, valamint társadalmi jelentőségüknek az európai társadalmak előregedésével és a változó munkaerőpiacokkal összefüggő növekedésére – az európai szemeszter kezdete óta kiemelt területnek számítanak. Az elmúlt években a tagállamok mintegy háromnegyede kapott a nyugdíjrendszerük működésével kapcsolatos ajánlást. 2020-ban a rendkívüli körülmények és a Covid19-válság rendkívüli jellege miatt a Tanács nem adott ki a nyugdíjakra vonatkozó országspecifikus ajánlást, noha az ajánlások preambulumbekzdései a nyugdíjakkal kapcsolatban is tettek megállapításokat. Ennek megfelelően az SPC kiigazította vizsgálati megközelítését, és e szakpolitikai területen a szokásos országspecifikus vizsgálatokra tematikus megbeszélés keretében került sor.

A megbeszélés során nyilvánvalóvá vált, hogy az állami nyugdíjak továbbra is stabil jövedelemforrást biztosítanak a legtöbb nyugdíjas számára valamennyi tagállamban. Ezzel összefüggésben, bár várható, hogy a Covid19-válság, amely jelentős hatást gyakorol a munkaerőpiacokra és a pénzügyi piacokra, az időskori jövedelmekre is hatással lesz és további nyomást gyakorol majd a nyugdíjrendszerek finanszírozására, e tekintetben a világjárvány hatásai még nem láthatók teljes mértékben.

Bár a világjárvány rövid távon viszonylag korlátozott hatást gyakorol a nyugdíjrendszerekre, az idősödő társadalommal, valamint a változó gazdasággal és munkaerőpiaccal összefüggésben számos hosszabb távú kihívás áll fenn a nyugdíjak megfelelőségének és fenntartható finanszírozásának megőrzésével kapcsolatban. E kihívások összetettsége miatt a tagállamok többéves ciklusok keretében hajtanak végre reformokat.

A korábbi reformok során a legelterjedtebb megközelítés középpontjában a tényleges nyugdíjkorhatár emelése állt. Az elmúlt években a tagállamok növelték a kötelező nyugdíjkorhatárt, korlátozták a korengedményes nyugdíjba vonuláshoz való hozzáférést, felülvizsgálták a járulékfizetési követelményeket, és a későbbi nyugdíjba vonulás előmozdítása érdekében megerősítették az idősebb korban való munkavállalás ösztönzőit, illetve a korábbi nyugdíjba vonulás ellen ható tényezőket. Egyre elterjedtebbé válnak a rugalmas nyugdíjba vonulási lehetőségek, amelyek célja a munkával töltött életszakasz meghosszabbítása és a korai nyugdíjba vonulás visszaszorítása. Számos reform magában foglalta olyan automatikus kiigazítási mechanizmusok bevezetését, amelyek a legfontosabb nyugdíjparamétereket – például a nyugdíjkorhatárt vagy az ellátásokat – közvetlenül összekapcsolják a demográfiai változásokkal.

A közelmúltbeli reformok a népesség bizonyos csoportjai számára kedvezményes elbánást biztosító különleges nyugdíjak fokozatos megszűnésének irányába mutató tendenciát is jeleznek. Egyes reformok javították a nyugdíjrendszerekhez való hozzáférést az állandó, teljes munkaidős foglalkoztatástól eltérő munkatípusokban dolgozók számára, de továbbra is jelentős hiányosságok tapasztalhatók. Egyes reformok keretében a kiegészítő vagy magánnyugdíjaknak az időskori jövedelem biztosításában betöltött szerepével is foglalkoztak.

Az SPC tematikus megbeszélése alapján megállapítható, hogy a meghozott intézkedések ellenére további erőfeszítésekre lesz szükség a nyugdíjrendszerek megfelelőségével és fenntarthatóságával kapcsolatos kihívások EU-szerte történő kezeléséhez. A tagállamoknak folytatniuk kell a munkával töltött életszakasz meghosszabbítására irányuló intézkedéseket. A nyugdíjkorhatárnak, a szolgálati időre vonatkozó követelményeknek, az ellátásoknak, illetve az akkumulációs rátáknak a növekvő várható élettartamra tekintettel történő kiigazítására irányuló erőfeszítéseknek rugalmas munkavégzési lehetőségekkel kell párosulniuk, beleértve többek között a nyugdíjjövedelem munkajövedelemmel való kombinálását. A tudatosság növelése és a nyugdíjrendszereknek a karrierjük korai szakaszában lévő munkavállalók számára történő vonzóbbá tétele hatással lehet a munkavállalók magatartására. Ebben az értelemben a munkával töltött életszakasz meghosszabbítását már az életpálya korábbi szakaszában, és nem csupán a nyugdíjkorhatár eléréséhez közeledve kell ösztönözni. A szüneteltetés utáni nyugdíjba vonuláshoz vagy a kiegészítő nyugdíjakba való befektetéshez nyújtott adókedvezmények továbbra is szerepet fognak játszani, bár elosztási hatásukat gondosan mérlegelni kell.

Ugyanakkor a munkával töltött életszakasz meghosszabbításának biztosítása horizontális kérdés, amelyet több szakpolitikai területen is támogatni kell. Ennek alapvető előfeltételét képezi az, hogy a munkaerőpiacok lehetővé tegyék a munkával töltött életszakasz meghosszabbítását – ez magában foglalja az egész életen át tartó tanulás lehetőségeit, valamint az idősebb munkavállalók igényeinek megfelelő, rugalmas, egészséges és biztonságos munkakörnyezet biztosítását. Emellett arra is szükség van, hogy az idősebb munkavállalók magas színvonalú egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz jussanak, amelyek megkönnyítik számukra, hogy tovább dolgozzanak. A szakpolitikák közötti fokozott együttműködés, valamint a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek bevonása továbbra is fontos tényezőt jelent a munkával töltött életszakasz meghosszabbítására irányuló stratégiák kidolgozása szempontjából.

Az SPC vizsgálatai arra is rámutattak, hogy az atipikus foglalkoztatásban és az önfoglalkoztatásban dolgozó munkavállalók továbbra sem részesülnek kellő védelemben, ami aláássa a nyugdíjrendszerek megfelelőségét és járulékalapját. Ezenkívül e csoportok – és az alacsonyabb keresetűek általában – kevésbé tudnak részt venni a kiegészítő nyugdíjrendszerekben is. Ezért tartós erőfeszítésekre van szükség annak érdekében, hogy – a szociális védelemhez való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlással⁴ összhangban – megfelelő lefedettséget és lehetőségeket biztosítsunk a nyugdíjjogosultságok ilyen munkavállalók általi megszerzéséhez, valamint hogy a nyugdíjrendszereket a munka változó jellegéhez igazítsuk a munkavállalók jobb védelme érdekében.

⁴ A Tanács 2019. november 8-i ajánlása a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről.

A korábbi reformok általában hozzájárultak a hosszú távú nyugdíjkiadások stabilizálásához, de ez gyakran a nyugdíjak jövőbeli megfelelőségének rovására történt. Ennek megfelelően továbbra is komoly kihívást jelent az, hogy biztosítsuk a megfelelő ellátások és a nyugdíjak általi lefedettség garantálásához szükséges megfelelő finanszírozást. A megbeszélések során kiderült, hogy számos tagállamban elmozdulás történik a járulékalapú finanszírozástól az adóalapú finanszírozás felé. Tekintettel az eltérő nemzeti körülményekre, a nyugdíjrendszerek szociális célkitűzéseinek a fenntarthatóság biztosítása mellett történő megvalósítása tagállamonként más-más finanszírozási megközelítést tehet szükségessé.

Ezen észrevételek fényében az SPC széles körű és nyílt vitát sürget arról, hogy a népesség elöregedése és a munkaerőpiaci változások közepette a nyugdíjrendszerek és általában véve a szociális védelmi rendszerek miként biztosíthatnak megfelelő ellátásokat. A legfontosabb közös kihívásokat részletesen elemzi a nyugdíjak megfelelőségéről szóló, 2021. évi közös jelentés, amelyet az SPC és az Európai Bizottság készített.

Az egészségügyi ellátás területét érintő reformok

A Covid19-világjárvány példátlan nyomás alá helyezte a nemzeti egészségügyi rendszereket, felszínre hozta a meglévő strukturális hiányosságokat, és rávilágított arra, hogy valamennyi tagállamban javítani kell a felkészültséget a válsághelyzetekre való jobb reagálás érdekében. Ennek megfelelően az európai szemeszter 2020. évi ciklusa nagy hangsúlyt fektetett az egészségügyi reformokra, és valamennyi tagállam országspecifikus ajánlást kapott rendszerei rezilienciájának biztosítására vonatkozóan.

Emellett – az adott tagállamtól függően – a szemeszter keretében a következőkre is összpontosítottak: munkaerőhiány és munkafeltételek (BG, HR, CY, CZ, DK, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, RO, SK, SI, SE); a kritikus fontosságú egészségügyi termékek és infrastruktúra rendelkezésre állása (BE, DK, EE, ES, FR, HU, IT, LV, LT, MT, RO, SK, SI, SE); az egészségügyi ellátás hozzáférhetősége, minősége és elérhetősége (BG, CY, EL, HR, EE, FI, LT, LV, PT, RO); az e-egészségügyi infrastruktúra és annak kiépítése (HR, CZ, FR, DE, ES, LU, LV, NL, PL); a kórházi ellátástól az ambuláns ellátás felé való elmozdulás (AT, CZ, EE, HU, IE, MT, SK); az ellátás általános koordinálása, irányítása és integrációja (HR, CZ, FI, IT, LU, SK); valamint az egészségügyi rendszer pénzügyi kapacitása (BG, LV, PL).

Az SPC országspecifikus vizsgálatai és a célzott tematikus megbeszélés megerősítették, hogy a Covid19-világjárvány közepette valamennyi tagállam sürgősségi intézkedéseket hozott egészségügyi rendszere működésének támogatása érdekében. **Az egészségügy finanszírozását jelentősen megnövelték** azáltal, hogy forrásokat csoportosítottak át a nemzeti költségvetés más jogcímeiből, valamint több uniós eszközből. A többletfinanszírozást az intenzív ellátás kapacitásának bővítésére, valamint a kritikus fontosságú orvosi eszközök és egészségügyi személyzet rendelkezésre állásának biztosítására fordították. Számos tagállam rendelkezett továbbá a kórházak, az egészségügyi szolgáltatók és az intézmények kompenzálásáról a Covid19-járvánnyal összefüggő, az egészségügyi ellátás iránti keresletben és kínálatban bekövetkezett változásokból eredő pénzügyi veszteségekért, például a tervezett ellátásnak a válság miatti elhalasztása okán üresen maradó kórházi ágyakért.

A válság nyilvánvalóvá tette azt is, hogy számos tagállam **az egészségügyi dolgozók strukturális hiányával küzd, amit kezelni kell**. Valamennyi tagállam rendkívüli intézkedéseket hajtott végre annak érdekében, hogy a világjárvány kezdetén támogassa a korlátozott számban rendelkezésre álló egészségügyi személyzetet. A frontvonalbeli kórházi személyzet kiegészítő kompenzációban részesült és a mentális egészséget támogató szolgáltatásokat hoztak létre több tagállamban. Bővítették a képzési lehetőségeket, hogy megkönnyítsék a személyzet áthelyezését, és bizonyos nem klinikai feladatok elvégzésére orvostanhallgatókat, önkénteseket és katonai személyzetet vetettek be.

Az egészségügyi dolgozók egyéni és szervezeti szintű szerepét és felelősségét is megváltoztatták. A kórházakban a meglévő személyzetet átszervezték és áthelyezték a járvány kezelése céljából. A klinikai szerepek optimalizálása érdekében felülvizsgálták a Covid19-től független ellátási útvonalak szervezését. A helyi gyógyszerészek és háziorvosok szerepe számos országban – legalábbis átmenetileg – kibővült annak érdekében, hogy csökkenjen a nem Covid19-ben szenvedő betegek szakorvosi konzultáció iránti igénye. A munkaerőpiaci kihívások hosszú távú kezelése érdekében számos tagállam számolt be olyan intézkedésekről, amelyek célja további egészségügyi munkahelyek létrehozásának finanszírozása, az egészségügyi szakmák vonzóbbá tétele, illetve további képzési és szakosodási lehetőségek biztosítása a meglévő személyzet számára. A közvetlenül a világjárványt követő időszakban alaposan meg kell vizsgálni az egészségügyi szakemberekre nehezedő azon terheket, amelyek a tervezett orvosi beavatkozásoknak a válság miatt elhalasztásából fakadnak.

A válság rávilágított egyrészt arra, hogy **erős védőhálókra van szükség**, amelyek révén biztosítható a legkiszolgáltatottabbak egészségügyi ellátáshoz való hozzájárása, másrészt pedig **a szociális és az egészségügyi rendszer közötti hatékony koordináció stratégiai szükségességére**. Úgy tűnik, hogy a pénzügyi támogatás nyújtására, valamint az egészségügyi ellátáshoz való folyamatos hozzáférés biztosítására irányuló tagállami intézkedések enyhítették – de nem szüntették meg – a világjárványnak a legkiszolgáltatottabbakra gyakorolt hatását; eddig ugyanis ők szenvedték el a világjárvány egészségügyi hatásainak nagy részét. Ráadásul az, hogy a világjárvány kezdeti szakaszában elsősorban a Covid19-betegekre és a szükséges sürgős ellátásra összpontosítottak, ahhoz is vezethetett, hogy kevesebb figyelmet fordítottak a rossz egészségi állapotnak való nagyobb kitettség alapvető szociális tényezőire, például a magányra, az egészségtelen életmódra és fizikai környezetre, valamint az egyéb szociális problémákra, például a lakhatási helyzetre, az adósságra és a stresszre.

A világjárványt követő időszakban a tagállamoknak ismét **kiemelten kell foglalkozniuk a megelőzéssel és az egészségfejlesztéssel**, és fokozniuk kell **az alapellátás javítására** irányuló erőfeszítéseiket. Ez nemcsak jobb egészségügyi eredményeket hozhatna a lakosság számára, hanem csökkenthetné a szakosodott egészségügyi személyzet és a költséges kórházi ellátás iránti igényt is. Továbbra is alapvető fontosságú, hogy – a szociális jogok európai pillérével összhangban – a rövid távú támogatás olyan intézkedésekben öltson testet, amelyek hosszú távú javulást eredményeznek. Számos olyan tényező, amelyet fel lehetne használni erre a célra, kívül esik az egészségügyön, így például a munkavállalás, az oktatás, a fizikai életkörnyezet és a szociális biztonság területéhez tartozik. Ez azt jelenti, hogy intenzívebb **területközi együttműködésre** van szükség mind a minisztériumok, mind az érdekelt felek között.

A Covid19-járvány az **innováció katalizátoraként** is szolgál. A vírus terjedésének – az egészségügyi alapszolgáltatások minőségének fenntartása mellett történő – korlátozására irányuló erőfeszítések a távorvoslás és az egyéb digitális megoldások használatának példátlan növekedését eredményezték a tagállamokban. A távorvoslás fokozott alkalmazása a fizikai találkozások kiváltása és a szolgáltatási igények értékelésének egyszerűsítése révén javíthatja az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, csökkentheti az általános költségeket és a regionális hozzáférési egyenlőtlenségeket, és hozzájárulhat az egészségügyi dolgozók hiányának csökkentéséhez.

Ugyanakkor az egészségügyi szolgáltatások nyújtásának innovációja növelheti a digitális szakadékot a digitális készségek korlátozott volta és az informatikai hozzáféréssel kapcsolatos nehézségek miatt. Ez negatív hatással lehet a hátrányos társadalmi-gazdasági helyzetű társadalmi csoportokra, illetve a kevésbé fejlett digitális infrastruktúrával rendelkező területeken élőkre. Az ilyen csoportok számára további tájékoztatást és támogatást kell nyújtani annak biztosítása érdekében, hogy ne legyenek hátrahagyva. A minőségi egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés mindenki számára történő előmozdítása érdekében szükség lehet a digitális és a fizikai egészségügyi szolgáltatásokat ötvöző vegyes megközelítés alkalmazására.

Ami a hosszabb távú intézkedéseket illeti, számos tagállam folytatja a pandémia előtt elindított **egészségügyi reformok végrehajtását**. Más tagállamok az egészségügyi rendszer reformjára vonatkozó új, átfogó tervekről számoltak be, amelyek több éven át jelentős új beruházásokat irányoznak elő az egészségügy és a tartós ápolás-gondozás ágazatában, uniós finanszírozással. Több tagállam vizsgálóbizottságokat is felállít a válságból fakadó tanulságok levonására. Az ilyen vizsgálatok jobb intézkedésekhez vezethetnek a jövőbeli válsághelyzetekre való felkészültség terén.

A tartós ápolás-gondozás területét érintő reformok

A Covid19-világjárványnak a tartós ápolás-gondozásra gyakorolt erőteljes hatása rávilágított arra, hogy át kell tekinteni az ezen ágazatban bekövetkezett fejleményeket. 2020-ban három tagállam (FI, PT, SI) kapott országspecifikus ajánlást a tartós ápolás-gondozási rendszerekhez való hozzáférés javítására és e rendszerek rezilienciájának fokozására vonatkozóan. A 2020. évi országspecifikus ajánlások preambulumbeközdései számos tagállam esetében olyan további kérdésekre is kitérnek, mint a gondozási rendszerek fenntarthatósága, költséghatékonyasága, a gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint e szolgáltatások megfizethetősége és minősége.

Az SPC vizsgálatai és a kapcsolódó tematikus megbeszélések megerősítették, hogy a világjárvány súlyosan érintette a tartós ápolási-gondozási rendszereket. A gondozási létesítményekben történt halálozások jelentős részét tették ki a Covid19-járvánnyal összefüggő haláleseteknek, mivel az ilyen létesítményekben élők nagymértékben kiszolgáltatottak a betegséggel szemben, valamint – különösen a járvány első hónapjaiban – a teszteléssel kapcsolatos kapacitásproblémák és az egyéni védőeszközök hiánya miatt. A közösségi távolságtartás és az elszigeteltség gyakran negatív hatással volt a tartós ápolási-gondozási létesítményekben lakók egészségére (különösen mentális egészségére) és jóllétére. Emellett nehezebbé vált a munka és a gondozás összeegyeztetése az informális gondozók számára, akiknek a többsége nő. Egyes országokban a fizetett gondozási szolgáltatást nyújtó gondozók csökkentették szolgáltatásaikat, ami tovább fokozta az informális gondozókra nehezedő pszichológiai nyomást.

A hatóságok a nagyszámú kihívásra reagálva számos rövid távú intézkedést vezettek be a tartós ápolás-gondozás fenntartása, valamint az igénybevevők és a gondozók életének védelme érdekében. Megállapításra került, hogy a szociális és egészségügyi hatóságok szoros együttműködése különösen fontos a világjárvány megfékezéséhez, az SPC vizsgálatai ugyanakkor azt mutatták, hogy meg kell erősíteni a szociális szolgálatok és az egészségügyi rendszerek közötti együttműködést.

A Covid19-világjárványon túlra tekintve, valamint Európa idősödő népességének fényében a tagállamoknak folytatniuk kell a tartós ápolás-gondozással kapcsolatos strukturális kihívások kezelésére irányuló erőfeszítéseiket. E kihívások különösen a következőket foglalják magukban: hogyan lehet minden rászoruló számára hozzáférést biztosítani a megfizethető és megfelelő tartós ápolás-gondozáshoz; miként biztosítható a tartós ápolás-gondozás minősége; hogyan biztosítható a megfelelő tartós ápolási-gondozási munkaerő rendelkezésre állása, és miként lehet támogatni az informális gondozókat; hogyan finanszírozhatók a tartós ápolás-gondozási rendszerek a gondozás iránti igény növekedése és a rendelkezésre álló munkaerő csökkenése közepette. A legfontosabb közös kihívásokat részletesen elemzi a tartós ápolás-gondozásról szóló, 2021. évi közös jelentés, amelyet az SPC és az Európai Bizottság készített.

1. melléklet: Az EMCO általi többoldalú felügyelet keretében megállapított országspecifikus következtetések

2. melléklet: Az SPC többoldalú végrehajtási vizsgálatai keretében megállapított országspecifikus következtetések

3. melléklet: Az EMCO és az SPC közös többoldalú vizsgálatai keretében megállapított országspecifikus következtetések